

การศึกษาอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วเพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับ

The Study of Wang Suan Ban Kaew Identity for Applying to Jewelry Designs

วิมลสิน สันตจิต¹, สามารต จันชนา², จุฑาทิพย์ นามวงศ์³ และ ศันสนีย์ อาจนาฟาย⁴

Wimalin Santajit, Samart Chanthana, Juthathip Namwong and Sunsanee Artnafai

Corresponding author, E-mail : Wimalin.s@rbru.ac.th

Received : July 5, 2023
Revised : August 30, 2023
Accepted : September 15, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการศึกษาอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วเพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาข้อมูลและรวบรวมองค์ความรู้พิพจน์วังสวนบ้านแก้วจังหวัดจันทบุรี 2) ออกแบบเครื่องประดับที่สื่อถึงอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วจังหวัดจันทบุรี มีวิธีการดำเนินงาน โดยการศึกษาข้อมูล เอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว เลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือในการวิจัยแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก กลุ่มที่ 2 นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวังสวนบ้านแก้ว จำนวนประชากรเฉลี่ย 360 คน โดยกำหนดเก็บกลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คนตามวิธีการสุ่มจำนวนประชากรจากตารางเคริจซี่และมอร์แกน กลุ่มที่ 3 ประเมินแบบจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเครื่องประดับ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบเครื่องประดับอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว พบว่าอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วที่ผู้คนรับรู้ได้มากที่สุดคือสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีที่มีความสัมพันธ์กับสถานที่ซึ่งเป็นพระราชฐานส่วนพระองค์ เป็นส่วนที่ผู้คนระลึกถึงที่อยู่คงทนกับวังสวนบ้านแก้วและองค์ความรู้ที่มีความโดดเด่น แบ่งได้เป็น 4 ประการ คือ ประวัติศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี สถาปัตยกรรม หัตถกรรมภูมิปัญญาและสวนส่วนพระองค์

ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ผ่านการรับรู้จากการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ และการลงพื้นที่ ผลการวิจัยรูปแบบเครื่องประดับจากแบบร่างทั้งหมด 3 ชุดซึ่งประกอบไปด้วย สร้อยพร้อมจี้ สร้อยข้อมือ ฟินกลัดเสื้อ คัดเลือกโดยเกณฑ์การออกแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าแบบร่างที่ 2 พลวัตแห่งความรู้ Dynamic of knowledge มีความเหมาะสมมาก ค่าเฉลี่ย = 4.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.57

คำสำคัญ: อัตลักษณ์, วังสวนบ้านแก้ว, เครื่องประดับ

Abstract

"The study of Wang Suan Ban Kaew identity for applying to jewelry designs" aimed to study and gather knowledge of Wang Suan Ban Kaew museum in Chanthaburi, as well as creating jewelry designs that represent the identity of Wang Suan Ban Kaew in Chanthaburi. The procedures of the first purpose for this research were proceeded by gathering and analysing the relevant researches along with an Individual Depth Interview by 5 specific participants as the first sampling, while 186 participants were out of 360 participants on average who visited Wang

^{1,4} คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Faculty of Industrial Technology, Rambhi Barni Rajabhat University

Suan Ban Kaew have been selected in accordance with the Krejcie and Morgan table for this second sampling. In regard to the procedures of the second purpose for this research, the researchers evaluated from the 3 selected professional jewelry designers' opinions on the designs that convey to the identity of Wang suan Ban Kaew. It was found that Her Majesty Queen Rambhai Barni which connects to her personal court is the best identity that participants were perceptible. The findings also demonstrated that the four distinctions of knowledge were Her Majesty Queen Rambhai Barni's history, Wang Ban Suan's architecture, local handicrafts, and her own garden. These results obtained from the analysis on perception through interviews along with fieldwork. With reference to the result of jewelry sketches in 3 sets consisting of necklaces, bracelets and pins in which the criteria of design conducted by the experts, it revealed that the second sketch "Dynamic of knowledge" is the decent design, on average by 4.33 as well as 0.57 by the standard deviation.

Keywords: Identity, Wang Suan Ban Kaew, Jewelry

unนำ

วังสวนบ้านแก้วหรือชื่ออย่างเป็นทางการในปัจจุบันว่า พิพิธภัณฑสถานเจ้าฟ้าไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 เป็นพิพิธภัณฑสถานในจังหวัดจันทบุรี เป็นสถานที่รำลึกถึงด้วยครั้งหนึ่งเคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเป็นเวลาอันยาวนานถึง 18 ปี ทรงพบที่ดินบริเวณสวนบ้านแก้ว ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีธรรมชาติงดงามและมีความเงียบสงบ เป็นที่ต่อพระราชอัธยาศัยของพระองค์ เป็นที่ดินสองฝั่งคลองบ้านแก้ว รวมเนื้อที่ 687 ไร่ และพระราชทานนามสถานที่แห่งนี้ตามชื่อคลองว่า "สวนบ้านแก้ว" (มิวเซียมไทยแลนด์, 2563, น. 1) ปัจจุบันวังสวนบ้านแก้วเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งเดียวในประเทศไทยที่เป็นชื่อพระนามของราชินี สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีมีพระราชประสงค์ให้วังสวนบ้านแก้วเป็นพื้นที่ตัวอย่างด้านเกษตรกรรมและหัตถกรรม เป็นวังที่โดดเด่นทางด้านพัฒนาองค์ความรู้ ถ่ายทอดสู่ชุมชน เช่น ด้านการเกษตร ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ภูมิปัญญา ฯลฯ (คิปปิตี นพประเสริฐ, 2559) วังสวนบ้าน

แก้วจึงถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี เพราะเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของต้นกำเนิดอัตลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรี ที่ปัจจุบันอาจจะถูกกลืนเลือนไป การนำอัตลักษณ์ของวังสวนบ้านมาศึกษาสามารถสะท้อนและอนุรักษ์ความเป็นมาของอัตลักษณ์ดั้งเดิมจังหวัดจันทบุรี ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าก่อให้เกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของสังคมของจังหวัดนั้น ๆ รวมถึงประเทศชาติ (โอเคเนชั่น, 2562) สามารถยกระดับคุณภาพสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับสินค้าในปัจจุบันเพื่อให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีความแตกต่าง มีการเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคมแนวใหม่ (New Social movement) โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพัฒนาทางเลือกสำหรับวิถีชีวิต ด้วยการสร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ (เสริมศักดิ์ ขุนพล, 2557) การออกแบบเครื่องประดับถือเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่มีรูปแบบที่หลากหลายรูปแบบที่ว่ามีแรงบันดาลใจและแนวทางจากอัตลักษณ์ ศิลปหัตถกรรม วัฒนธรรม ประเพณี และศิลปะประจำท้องถิ่นนั้น ๆ สิ่งนี้ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่จะเร่งผลักดันสนับสนุนจังหวัดจันทบุรีให้เป็นศูนย์กลางการค้าอัญมณีและเครื่องประดับโลก (Chanthaburi: City of Gems) พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค (สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ องค์การมหาชน, 2564)

จากข้อมูลที่กำลังมาผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับ นำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาจากอัตลักษณ์ในด้านต่าง ๆ มาออกแบบและพัฒนาเครื่องประดับให้แสดงถึงอัตลักษณ์ของวังสวนบ้านแก้วและประยุกต์ใช้และบูรณาการ การออกแบบเครื่องประดับให้ร่วมสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เพราะในปัจจุบันอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับมีมูลค่าการส่งออกสูงเป็นอันดับ 3 ของมูลค่าการส่งออกของไทยมาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 1 ทศวรรษ และเป็น 1 ใน 10 อุตสาหกรรมส่งออกที่สร้างรายได้สูงสุด (สุพริศร์ สุวรรณิก, 2565) และยังเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการออกแบบในผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ช่วยเผยแพร่องค์ความรู้ของวังสวนบ้านแก้วให้กับคนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลและรวบรวมองค์ความรู้พิพิธภัณฑวังสวนบ้านแก้วจังหวัดจันทบุรี
2. ออกแบบเครื่องประดับที่สื่อถึงอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

พระราชประวัติสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี วัจนบ้านแก้ว เป็นสถานที่ซึ่งคนจันทบุรี จำลึกถึงด้วยความรู้สึกอบอุ่นผูกพัน ด้วยครั้งหนึ่งเคยเป็นที่ประทับของ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 เป็นเวลาอันยาวนานถึง 18 ปี ทรงมีพระราชดำริที่จะประทับในท้องถิ่นที่เรียบง่าย พระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยจังหวัดจันทบุรี เพราะทรงพบที่ดินบริเวณสวนบ้านแก้ว ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี รวมพื้นที่ 687 ไร่ และพระราชทานชื่อว่า “สวนบ้านแก้ว” โดยมีพระราชประสงค์ให้สวนบ้านแก้ว เป็นสถานที่ให้ความรู้ ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่พสกนิกร นอกจากนี้ยังได้ทรงพัฒนาการทอเสื่อจันทบูร อันเป็นหัตถกรรมภูมิปัญญาของชาวจันทบุรีให้เจริญก้าวหน้ากว่าเดิม พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระตำหนักใหญ่ (ตำหนักเทา) ต่อมาพระราชทานวังสวนบ้านแก้ว แก่รัฐบาลเพื่อจัดตั้งเป็นสถานศึกษา (วิทยาลัยครูจันทบุรี) โดยเริ่มทำการสอนเมื่อ 8 มิถุนายน พ.ศ.2515 ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานนามให้กับวิทยาลัยครูทั่วประเทศ คือ “สถาบันราชภัฏ” วิทยาลัยรำไพพรรณีจึงได้เปลี่ยนใช้นามใหม่ว่า “สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี” ปัจจุบันคือ “มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี”

ภาพที่ 1 ภาพบริเวณพระราชินยานุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลัน สันตจิต

หัตถกรรมภูมิปัญญา ณ วังสวนบ้านแก้ว เสื่อสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีได้ทรงริเริ่มพัฒนาการทอเสื่อจันทบูร ซึ่งเป็นหัตถกรรมภูมิปัญญาของชาวจังหวัดจันทบุรีให้มีคุณภาพ สีสัน และรูปแบบที่งดงามขึ้น เนื่องจาก

ทรงพบข้อบกพร่องของเสื่อจันทบูรหลายประการ เช่น สีของเสื่อมักจะตกและมีเพียงไม่กี่สี ซึ่งส่วนมากเป็นสีเข้ม เช่น เขียว เหลือง แดง เป็นต้น พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงงานทอเสื่อขึ้นในสวนบ้านแก้ว ยังทรงออกแบบกระเป๋าสื่อให้มีรูปทรงที่ทันสมัย ลวดลายสวยงามทั้งยังทรงส่งเสริมให้นำเสื่อไปผลิตเป็นของใช้ประเภทอื่น ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายทั้งนี้ด้วยมีพระราชประสงค์ที่จะให้โรงงานทอเสื่อของพระองค์เป็นสถานที่เผยแพร่ความรู้ด้านการประกอบอาชีพให้แก่ราษฎร

ภาพที่ 2 ภาพสวนส่วนพระองค์และการแสดงหัตถกรรม
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลัน สันตจิต

สถาปัตยกรรมวังสวนบ้านแก้ว วังสวนบ้านแก้ว ประกอบไปด้วยอาคารต่าง ๆ ในการก่อสร้างพระตำหนักและสิ่งก่อสร้าง ในสวนบ้านแก้ว สร้างโรงทำอิฐเผาอิฐเผากระเบื้องมุงหลังคา เนื่องจากการก่อสร้างพระตำหนักใหญ่ต้องใช้อิฐเป็นจำนวนมาก การขนส่งมาจากกรุงเทพฯ เป็นเรื่องยุ่งยากและเสียค่าใช้จ่ายสูง อิฐของสวนบ้านแก้วจึงเป็นอิฐคุณภาพ โดยปัจจุบันมีอาคารต่าง ๆ หลงเหลืออยู่ อีกทั้งยังมีข้าวของเครื่องใช้และยานพาหนะของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ซึ่งได้รับการดูแลจากสำนักศิลปวัฒนธรรมและพัฒนาชุมชน ดังนี้ พระตำหนักเทา เรือนเขียว เรือนแดง เรือนเทา พระตำหนักแดง พระตำหนักน้อย สวนส่วนพระองค์ เป็นต้น (สำนักศิลปวัฒนธรรมและพัฒนาชุมชน, 2558)

ภาพที่ 2 ภาพสถาปัตยกรรมวังสวนบ้านแก้ว
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลสิน สันตจิต

มรดกทางวัฒนธรรม คือ ผลงานสร้างสรรค์ของชนในชาติที่เป็นเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันมีคุณค่าที่ตกทอดมาจากรุ่นก่อน รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น และระบบนิเวศซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าไม่สามารถหาทดแทนได้ เป็นเครื่องหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของคนในอดีต แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ มีการสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และควรค่าแก่การสืบสานต่อไปในอนาคต แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ มรดกวัฒนธรรม ที่จับต้องได้ และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) เป็นสิ่งที่ เป็นรูปธรรม สามารถมองเห็น สัมผัสและจับต้องได้ทางกายภาพ โดยครอบคลุมมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุเคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น โบราณสถาน อนุสาวรีย์ สถาปัตยกรรม ย่านชุมชน แหล่งเมืองเก่า แหล่งภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ และที่เป็นวัตถุเคลื่อนที่ได้

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) เป็นสิ่งที่ เป็นนามธรรม ไม่สามารถจับต้องหรือแสดงออกมาทางกายภาพได้ อันประกอบได้ด้วย ความเชื่อ ภูมิปัญญาความรู้ ความหมาย ความสามารถ ทักษะปฏิบัติต่าง ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี จารีตที่บุคคลหรือชุมชนได้สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต การดำรงอยู่ โดยมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น (ธนกฤต ใจสุตา, 2564)

มรดกทางวัฒนธรรมสำหรับพัฒนาสู่งานออกแบบเครื่องประดับนั้น ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น “รูปธรรม” และ “นามธรรม” โดยรูปธรรม ได้แก่ รูปวัตถุที่แสดงออกในงานศิลปกรรมต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรม

จิตรกรรม ประติมากรรม และนามธรรม ได้แก่ เอกลักษณ์ ความอิสระ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ข้อปฏิบัติ (อรพินท์ พานทอง, 2544)

การออกแบบอัตลักษณ์ การสื่อสารภาพลักษณ์อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันการสร้างอัตลักษณ์ก็เปรียบเสมือนกับการปรับปรุงรูปร่างหน้าตาการแต่งกายให้สวยงามเหมาะสมกับบุคลิกของตนเองเช่นเดียวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่มีรูปลักษณ์เฉพาะตัวสวยงามก็สามารถดึงดูดหรือก่อให้เกิดความสนใจในการใช้สินค้าหรือบริการนั้น ๆ ยิ่งถ้าผลิตภัณฑ์มีคุณภาพดีด้วยแล้วก็จะทำให้สินค้าหรือบริการนั้น ๆ ประสบความสำเร็จในการเพิ่มยอดขายด้วยขึ้น เป็นสิ่งที่มองเห็นซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดถึงวัตถุประสงค์และการใช้งานแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

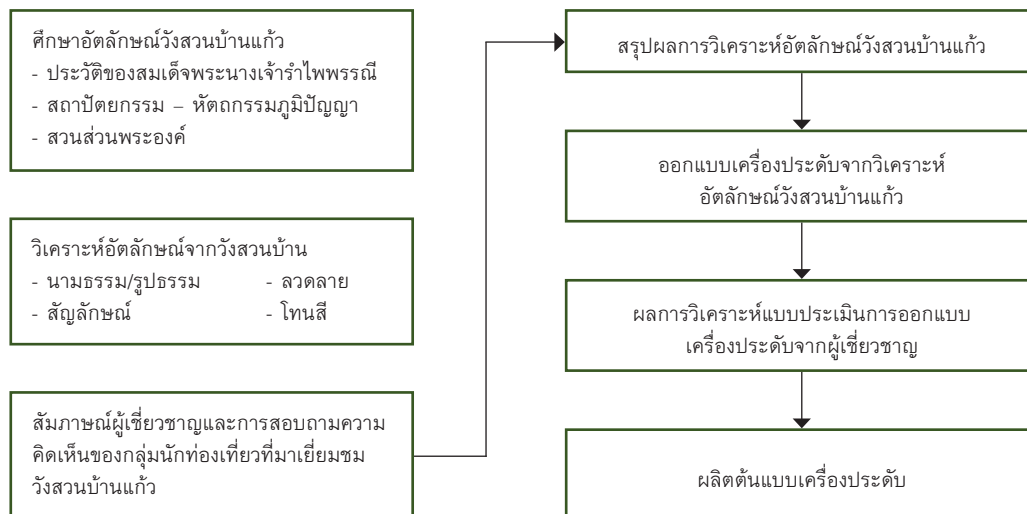
สัญวิทยา (Semiology) เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการให้คำอธิบายต่อสิ่งที่เรียกว่า “สัญลักษณ์” (Sign) คือการเกิดขึ้นการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์โดยจะเน้นในเรื่องการตีความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ปรากฏออกมาอย่างมีระบบระเบียบ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยของโครงสร้างเป็นทฤษฎีของกลุ่มยุคสมัยใหม่ที่เรียกว่า “สัญลักษณ์” จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมโดยเส้นกันระหว่างวัฒนธรรมกับสังคมวัฒนธรรม มีการเน้นสไตล์ หรือรูปแบบมากกว่าเนื้อหาหรือเรียกว่าอุดมการณ์นักออกแบบ (Designer Ideology) คือทุกอย่างต้องมีการออกแบบและอุดมการณ์นี้ทำให้ภาพลักษณ์สำคัญกว่าการเล่าเรื่องซึ่งการบริโภคก็จะเป็นการบริโภคสัญลักษณ์มากกว่าบริโภคนิทัศน์การใช้งานและมีผลต่อการบริโภคสินค้าที่จะมองรูปลักษณ์ภายนอกของผลิตภัณฑ์มากกว่า นักทฤษฎีสัญญะทางสังคมได้นำเอาความรู้เหล่านี้มาใช้กับมนุษย์โดยสร้างทฤษฎีขึ้นมาว่ามนุษย์นั้นเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายได้หลากหลาย เพื่อให้ได้มาตรฐานทางสังคมจึงเป็นตัวตนทางสังคมต้องอาศัยจิตใจด้วยสิ่งที่สำคัญในกระบวนการ ดังกล่าวคือ ภาษาดังนั้นภาษาจึงทำให้เกิดตัวตนและตัวตรงก็สร้างสังคมขึ้นมา ทฤษฎีดังกล่าวเมื่อนำมาใช้ในด้านการออกแบบจึงหมายถึงการสร้างสัญลักษณ์เพื่อให้เข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริโภคกับตัวสินค้าโดยผู้บริโภคต้องสามารถตีความหมายให้สื่อสารระหว่างกันให้เข้าใจง่ายขึ้นคือสัญลักษณ์ เช่น รูปแบบสื่อสารข้อความต่าง ๆ เพื่อที่จะให้สื่อความหมายให้เข้าใจร่วมกัน (กาญจนา แก้วเทพ, 2544)

หลักการออกแบบเครื่องประดับ การออกแบบคือการจัดระบบความคิดของมนุษย์ โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ประสานกับองค์ประกอบของการออกแบบแล้วถ่ายทอด

ออกมาในรูปแบบที่เหมาะสมสวยงาม โดยวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบ ให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย วัสดุ และการผลิตสิ่งของที่ต้องการออกแบบนั้น โดยเน้นความเหมาะสมของรูปทรง สี เส้น ฯลฯ ซึ่งเป็นองค์ประกอบทางความงามและคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526, น. 20) ในการออกแบบเครื่องประดับต้องคำนึงถึงเครื่องประดับออกแบบมาเพื่อใครต้องทราบกลุ่มเป้าหมาย ถ้าผู้หญิงวัยทำงานต้องเป็นเครื่องประดับเรียบแต่โดดเด่นที่ลวดลาย กลุ่มผู้หญิงที่เข้าออกงานสังคมต้องเครื่องประดับที่เน้นความใหญ่โตหรือมีลวดลายวิจิตรอลังการ ความงามของเครื่องประดับ ต้องมีหลักการ 3 อย่าง คือ ประการแรกความเป็นหน่วยเดียวกัน การออกแบบจะมองแบบแยกส่วนไม่ได้ ต้องมองเป็นภาพรวมเป็นกลุ่มก่อนการออกแบบ ชิ้นงานต้องมีความสัมพันธ์กัน ประการที่สองความสมดุล มีแบบสมดุลลักษณะเท่ากัน คือ มีความเท่ากันไม่ผิดสัดส่วนทั้งสองด้าน และแบบสมดุลในลักษณะไม่เท่ากัน คือ แบบไม่เหมือนกันแต่มีการชั่งองค์ประกอบอื่น ๆ เข้ามาให้สมดุล โดยอาจใช้สีอ่อนุมณีแสงเงาของวัสดุ (วิวัฒน์ จุฑะวิภาต, 2545, น. 73-74)

องค์ประกอบในการออกแบบ ขึ้นอยู่กับประเภทของลักษณะงาน จุดมุ่งหมาย ทักษะ ประสบการณ์ และความพอใจของผู้ออกแบบงานนั้น ๆ การออกแบบในสาขาใด ๆ ก็ตาม รสนิยมมีส่วนเกี่ยวข้องเป็นสิ่งเร้าและแรงบันดาลใจที่จะซ่อนอยู่ในความรู้สึก อารมณ์ รสนิยมที่ดีจะมีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ เป็นแรงบันดาลใจให้มองเห็นคุณค่าของความงาม ความประณีต ความจำเป็นของการสร้างสรรค์งานศิลปะองค์ประกอบบางเรื่องเป็นส่วนประกอบขององค์ประกอบอีกเรื่องหนึ่ง องค์ประกอบแต่ละเรื่องมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน เช่น รูปทรงเกิดจากการประสานกันของเส้น และองค์ประกอบบางเรื่องเป็นผลมาจากส่วนประกอบอื่น ๆ คือ ค่าแสงและเงา ทำให้เกิดรูปทรง รูปว่าง รูปทรงที่มีขนาดสมจริงทำให้เกิดสัดส่วน ความแตกต่างกันของเส้น รูปทรง สีผิว ทำให้เกิดการตัดกัน ความคล้ายคลึงกันของเส้น รูปทรง สีผิว ทำให้เกิดความกลมกลืน หรือการซ้ำกันของเส้น รูปทรง สีผิวทำให้เกิดลวดลาย เป็นต้น (ชลุดนั่มเสมอ, 2555)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 4 กรอบแนวความคิดในการวิจัย
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลสิน สันตจิต

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการศึกษาการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Survey) ตำราวิชาการ วารสารและบทความ เป็นขั้นตอนการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการศึกษาวรรณกรรมที่

เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อนำไปวิเคราะห์ในการออกแบบต่อไป

2. ขั้นตอนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้บริหารส่วนราชการจำนวน 5

ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (Individual Depth Interview) สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสัมภาษณ์แบบคำถามปลายเปิด นำมาวิเคราะห์ข้อองค์ความรู้ในรูปแบบของการบรรยาย (Descriptive Sampling) และเก็บข้อมูลอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวังสวนบ้านแก้ว จำนวนประชากรเฉลี่ย 360 คน โดยกำหนดเก็บกลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คน ตามวิธีการสุ่มจำนวนประชากรจากตารางเครชีและมอร์แกน โดยการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและรวบรวมองค์ความรู้พิพิธภัณฑวังสวนบ้านแก้วและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวังสวนบ้านแก้ว หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์จนได้ข้อมูลที่เหมาะสมและนำมาจัดหมวดหมู่ ในการสรุปเป็นองค์ความรู้ ลักษณะเฉพาะของอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว ในรูปแบบของการบรรยาย (Descriptive Sampling) เนื้อหาและรูปภาพที่ได้จากการลงพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับ

4. ขั้นตอนการออกแบบภาพร่างชุดเครื่องประดับจากอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วจำนวน 3 รูปแบบประกอบด้วยรูปแบบละ 3 ชิ้น เครื่องมือที่ใช้สำหรับประเมินแบบร่างเครื่องประดับสอบถามความคิดเห็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเครื่องประดับ เพื่อทำการคัดเลือกให้เหลือเพียงรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด 1 รูปแบบ และปรับปรุงรูปแบบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อผลิตเป็นเครื่องประดับต้นแบบ

5. ขั้นตอนรวบรวมรายละเอียดที่ได้จากงานวิจัยการสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาข้อมูลและรวบรวมองค์ความรู้พิพิธภัณฑวังสวนบ้านแก้วจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาจากตำรา เอกสารหลากหลายทฤษฎีและจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วในภาพรวมจากการรับรู้รูปธรรมและนามธรรมพบว่าอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของวังสวนบ้านแก้วแบ่งได้เป็น 4 บริบท ดังนี้ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี สถาปत्यกรรมหัตถกรรมภูมิปัญญา สวนส่วนพระองค์ โดยได้ทำการวิเคราะห์ผ่านสัญลักษณ์รูปธรรมและนามธรรม ตามแนวคิดของ (สถาบันวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2555)

1. วิเคราะห์อัตลักษณ์จากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีวิเคราะห์สัญลักษณ์ตัวแทนสิ่งที่เห็นรูปธรรม คือ ลวดลายเมฆมีรัศมีของพระอาทิตย์ ดอกกุหลาบสีชมพู เตานา ผลการวิเคราะห์นามธรรมแสดงถึง ความรัก ความอบอุ่น ความสดชื่น ความสวยงาม ความเคารพ ระลึกถึง

2. วิเคราะห์อัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมในวังสวนบ้านแก้วจะเป็นการผสมผสานความเป็นไทยและความเป็นยุโรป ทั้งในส่วนของการออกแบบภายนอกที่ดูเรียบง่ายรูปทรงคาเป็นแบบหน้าจั่วและทรงปั้นหยา การยกพื้นตามแบบฉบับบ้านแบบไทย ผสมผสานวัสดุทั้งไม้และอิฐนำมาใช้ในการก่อสร้างซึ่งการใช้อิฐเป็นแบบสไตล์ของยุโรป ส่วนภายในบ้านโดยเฉพาะตึกหน้าทามีความซับซ้อนของการจัดสรรพื้นที่มีการไล่ระดับ และของตกแต่งภายในที่เป็นสไตล์ยุโรป ถือได้ว่าสถาปัตยกรรมวังสวนบ้านแก้วเป็นงานที่ผสมผสานทั้งความเป็นไทยและยุโรปเข้าด้วยกัน ผลการวิเคราะห์นามธรรมแสดงถึง การผสมผสาน เรียบง่ายแต่ซับซ้อน อบอุ่น สบาย สงบและสดชื่น

3. วิเคราะห์อัตลักษณ์ด้านหัตถกรรมภูมิปัญญา วังสวนบ้านแก้วถือเป็นสถานที่พัฒนาและเรียนรู้ภูมิปัญญาและพัฒนาให้สิ่งเหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่นำสมัยเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ผู้คนต้องการ โดยหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาและส่งเสริมความรู้จากวังสวนบ้านแก้ว ได้แก่ เสื้อสมเด็จพระอิฐ ส.บ.ก.และการทอผ้าไหม ลวดลายการทอเสื่อ การย้อมสีให้เกิดลวดลาย ลายดอกกุหลาบ ลายเมล็ดพิริกไทย ลายดอกจันทร์ เป็นต้น ผลการวิเคราะห์นามธรรมแสดงถึง การเรียนรู้ พัฒนา ต่อยอด สร้างสรรค์ นำสมัย ประหยัด ต่อยอดและการพึ่งพาตนเอง

4. วิเคราะห์อัตลักษณ์ด้านสวนส่วนพระองค์จากการวิเคราะห์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ สวนผลไม้ และสวนดอกไม้ สวนผลไม้เป็นสวนเกษตรกรรม มีพืชสวน พืชไร่ ผักสวนครัว เป็นส่วนที่เอาไว้ทำเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ เพื่อบริโภคภายในวังและเป็นต้นแบบในการให้ความรู้ทางด้านเกษตรกรรมให้แก่ชุมชน ส่วนสวนดอกไม้เป็นความชอบส่วนพระองค์ มีทั้งไม้ยืนต้น ไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้พุ่ม ไม้เลื้อย ไม้ตัด ให้ร่มเงาและความสวยงาม มีพันธุ์ไม้ของไทยและต่างประเทศ การตกแต่งสวนสไตล์อังกฤษเน้นในเรื่องของความสมมาตรและการใช้รูปทรงเรขาคณิต ซึ่งผลการวิเคราะห์นามธรรมแสดงถึง การเรียนรู้ พัฒนา เป็นตัวอย่าง อบอุ่น สดชื่น ร่มรื่น สวยงามและสดชื่น

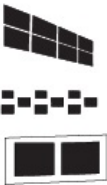
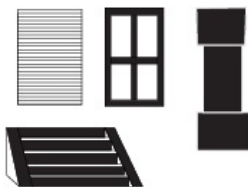
ตารางที่ 5 วิเคราะห์โครงสร้างอัตลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

ลำดับ	วิเคราะห์โครงสร้างอัตลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี					
1	อัตลักษณ์ ลวดลาย					
2	รูปแบบ ลวดลาย 2 มิติ					
3	โทนสี					

ตารางภาพที่ 5 วิเคราะห์โครงสร้างอัตลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลสิน สันตจิต

จากตารางภาพที่ 5 วิเคราะห์โครงสร้างลวดลายที่เป็นสัญลักษณ์ตัวแทนของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเป็นโครงสร้างลวดลายจากชื่อและสัญลักษณ์ความหมายของชื่อแทนพระองค์ลายก๊อนเมฆรัศมี และลวดลายดอกกุหลาบที่เป็นสัญลักษณ์ตัวแทนของความเคารพและระลึกถึง นำมาประยุกต์เป็นภาพ 2 มิติ ได้แก่ ลวดลายดอกกุหลาบ ลายก๊อนเมฆและรัศมีแสงอาทิตย์ ลักษณะของลวดลายเป็นกลุ่มก้อนเป็นลายปิด ลวดลายกระจายออกจากศูนย์กลาง เน้นเส้นโค้งที่ใกล้เคียงธรรมชาติ และเส้นตรงเรขาคณิต โทนสีที่ได้ เหลือง ชมพู เขียว เทาและดำ โดยผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะที่เหมาะสมสามารถนำมาออกแบบได้ลวดลายที่สามารถนำมาออกแบบได้

ตารางภาพที่ 6 วิเคราะห์โครงสร้างอัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม

ลำดับ	วิเคราะห์โครงสร้างอัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม					
1	อัตลักษณ์ ลวดลาย					
2	รูปแบบ ลวดลาย 2 มิติ					
3	โทนสี					

ตารางภาพที่ 6 วิเคราะห์โครงสร้างอัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลสิน สันตจิต

จากตารางภาพที่ 6 วิเคราะห์โครงสร้างสถาปัตยกรรมวังสวนบ้านแก้ว พระตำหนักเทา เรือนเขียว เรือนเทา เรือนแดง พระตำหนักดอนแค การเรียงตัวของอิฐ ส.บ.ก.และวิเคราะห์เป็นลวดลาย 2 มิติ ได้แก่ รูปทรงของตัวเรือนวัง หลังคาทรงปั้นหยา การเรียงตัวของอิฐส.บ.ก. เป็นต้น โครงสร้างสถาปัตยกรรมลวดลายโดดเด่นที่รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าและสามเหลี่ยม เน้นเส้นตรงลักษณะรูปทรงเรขาคณิตเป็นลักษณะลายปิด โทนสีที่ได้ เทา น้ำตาล เขียวและแดง

ตารางภาพที่ 7 วิเคราะห์โครงสร้างอัตลักษณ์ด้านหัตถกรรมภูมิปัญญา

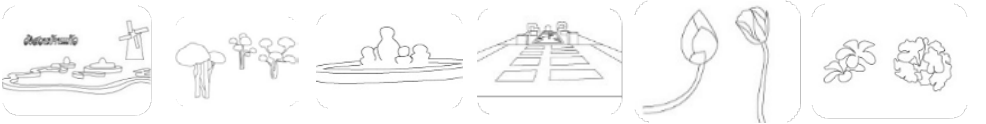
ลำดับ	วิเคราะห์โครงสร้างอัตลักษณ์ด้านหัตถกรรมภูมิปัญญา	
1	อัตลักษณ์ ลวดลาย	
2	รูปแบบ ลวดลาย 2 มิติ	
3	โทนสี	

ตารางภาพที่ 7 วิเคราะห์โครงสร้างอัตลักษณ์ด้านหัตถกรรมภูมิปัญญา

ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลสิน สันตจิต

จากตารางภาพที่ 7 วิเคราะห์โครงสร้างลวดลายจากงานหัตถกรรมภูมิปัญญาที่โดดเด่น ลายเสื้อสมเด็จ ลายกระเป๋าสื่อ ลวดลายการทอเสื้อ ตราสินค้าอุตสาหกรรมชาวบ้านและวิเคราะห์ลวดลาย 2 มิติตัดทอนลวดลายให้เห็นลักษณะรูปทรงของลวดลายที่ชัดเจน ได้แก่ ลายทอเสื้อ ลายดอกกุหลาบ สี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ลายคนหาบ ลายกุหลาบ โดดเด่นที่การซ้ำของลายและความต่อเนื่อง รูปทรงโดยรวมเป็นรูปทรงเรขาคณิต สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม เส้นตรงและเส้นโค้ง โทนสีที่ได้ เทา น้ำตาล เขียวและแดง

ตารางภาพที่ 8 วิเคราะห์โครงสร้างอัตลักษณ์ด้านสวนส่วนพระองค์

ลำดับ	วิเคราะห์โครงสร้างอัตลักษณ์ด้านสวนส่วนพระองค์	
1	อัตลักษณ์ ลวดลาย	
2	รูปแบบ ลวดลาย 2 มิติ	
3	โทนสี	

ตารางภาพที่ 8 วิเคราะห์โครงสร้างอัตลักษณ์ด้านสวนส่วนพระองค์

ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลสิน สันตจิต

จากตารางภาพที่ 8 วิเคราะห์โครงสร้างลวดลายจากงานสวนส่วนพระองค์ ลวดลายของโครงสร้างการจัดสวนสไตล์ยุโรปและดอกไม้ที่โดดเด่น ดัดทอนเป็นลวดลาย 2 มิติ ได้แก่ ลายดอกบัว ลายไม้ตัด ลายไม้ดอกและไม้ประดับ ลายไม้ยืนต้น รูปทรงมีความอิสระเน้นธรรมชาติและเส้นโค้งให้ความรู้สึกอ่อนหวานผสมผสานลวดลายเรขาคณิตที่ต่อเนื่องกัน โทนสีที่ได้ เหลือง เขียว ฟ้ำ ส้มและเทา

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ออกแบบเครื่องประดับที่สื่อถึงอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับข้อมูลจากการศึกษาอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว ผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามเบื้องต้นสำรวจความต้องการของเครื่องประดับเก็บข้อมูลจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวังสวนบ้านแก้ว จำนวนประชากรเฉลี่ย 360 คน โดยกำหนดเก็บกลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คน ตามวิธีการสุ่มจำนวนประชากรจากตารางเคร์จซี่และมอร์แกน เพื่อที่จะต้องการให้การออกแบบเครื่องประดับตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายประกอบเป็นเกณฑ์ในการออกแบบผลจากการวิเคราะห์แบบสอบถามสรุปได้ว่าผู้บริโภคนิยมสวมใส่และมีความต้องการเลือกซื้อเครื่องประดับประเภท ฟิน กลัดเสื้อ, สร้อยข้อมือหรือกำไล และจี้ มากที่สุด รองลงมา ก็จะเป็นประเภท แหวนและอื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31 ปีขึ้นไป ระดับปริญญาตรีบริษัทเอกชน 15,001-20,000 บาท สิ่งที่กำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขรับรู้ถึงอัตลักษณ์อันโดดเด่นของวังสวนบ้านแก้ว 3 อันดับแรก ได้แก่ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี, หัตถกรรม, สถาปัตยกรรม การออกแบบเครื่องประดับต้องประยุกต์กับรูปแบบสมัยใหม่ได้ เน้นการสวมใส่ในงานสังคม สวมใส่ในชีวิตประจำวันและสวมใส่ทำงาน เลือกซื้อเครื่องประดับเลือกจากความสวยงามมากที่สุดและเพื่อสวมใส่ให้ส่งเสริมบุคลิก รองลงมาคือ ตามแฟชั่น เป็นของขวัญ

แนวคิดในการออกแบบเครื่องประดับที่สื่อถึงอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว ใช้แนวคิดในการออกแบบอันประกอบไปด้วย เงื่อนไขข้อสรุปจากการสัมภาษณ์และสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวังสวนบ้านแก้วและการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย มีรายละเอียดดังนี้ การออกแบบร่างเครื่องประดับจำนวน 3 ชุด ประกอบไปด้วยจี้ ฟิน กลัดเสื้อ สร้อยข้อมือสำหรับผู้หญิง อายุ 31 ปีขึ้นไป เน้นการสวมใส่ในงานสังคมและสวมใส่ในชีวิตประจำวัน ช่วยส่งเสริมบุคลิกแก่ผู้สวมใส่การออกแบบสื่อถึงอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วเป็นรูปธรรมหรือสัญลักษณ์ตัวแทน นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบ ผู้วิจัยเลือกออกแบบจากสัญลักษณ์ตัวแทนดอกกุหลาบสีชมพูที่สื่อถึงสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี รูปทรงของสถาปัตยกรรมของวัง หลังกาหน้าจั่ว อัฐ ส.บ.ก.และ

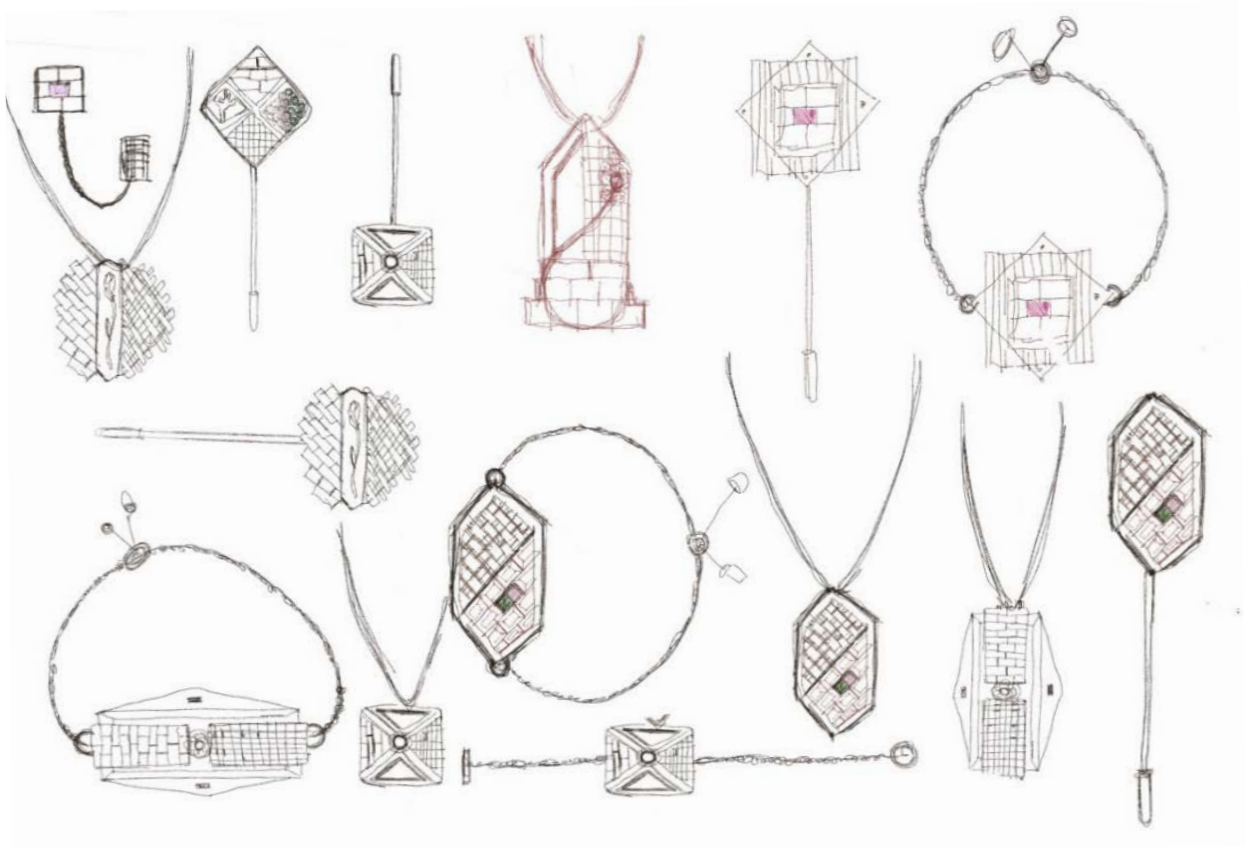
ลวดลายเสื้อสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ประยุกต์กับลวดลายสมัยใหม่ในรูปแบบทรงเรขาคณิตให้รูปแบบเครื่องประดับดูเรียบง่ายสวมใส่ได้จริง เป็นการนำเอาสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ มาบอกเล่าเรื่องราวผ่านชิ้นงานสะท้อนภาพความทรงจำการระลึกถึง การออกแบบสื่อถึงอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วในรูปแบบนามธรรมสื่อออกมาผ่านเครื่องประดับในเรื่องราวของความเรียบง่าย สวยงาม ดูอบอุ่น เป็นมีรูปแบบที่ทันสมัยสามารถผลิตในเชิงพาณิชย์ได้ วัสดุที่ใช้เป็นตัวเรือนโลหะมีลวดลายที่แสดงถึงอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว เลือกใช้อัญมณีสีตัวแทนในการบอกเล่าเรื่องราว เทคนิคในการผลิต นำเอารูปแบบงานหัตถกรรมมาผลิตขึ้นรูปในลักษณะของงานโลหะ ใช้การสร้างชิ้นงานด้วยโปรแกรมสามมิติ การหล่อชิ้นงาน การชุบสีโลหะ การฝังอัญมณี โดยได้กำหนดเป็นแผนผังแนวความคิดและกระดานบันไดใจให้เห็นถึงแนวทางในการออกแบบดังรูปภาพดังต่อไปนี้

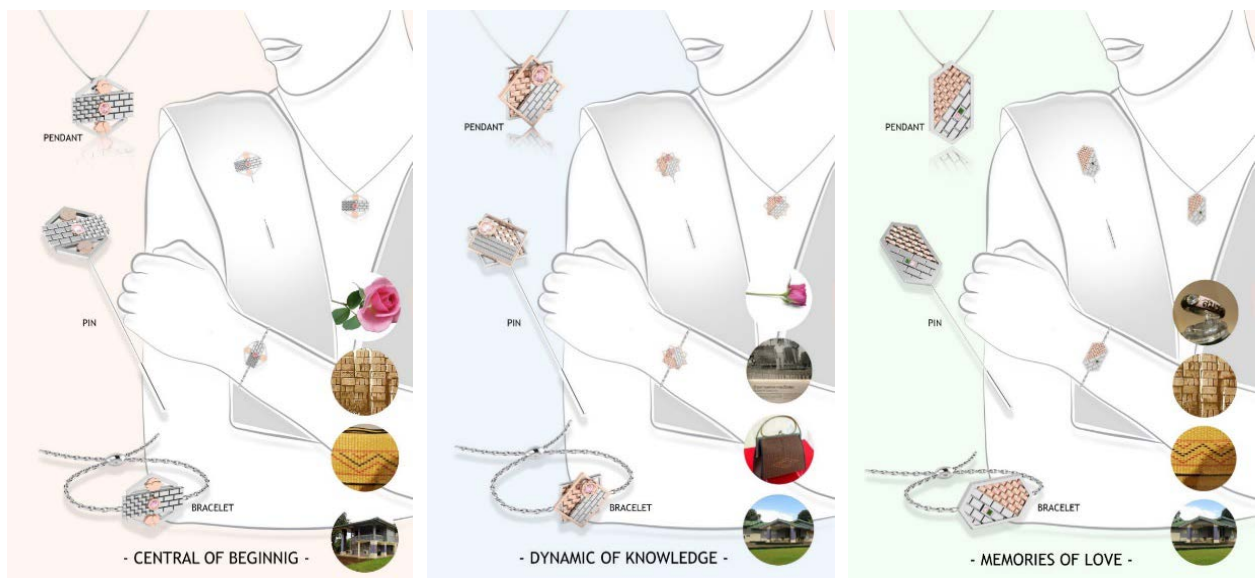
ภาพที่ 9 ภาพแนวคิดในการออกแบบเครื่องประดับ
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลัน สันตจิต

ภาพที่ 10 กระดานบันไดใจในการออกแบบเครื่องประดับ
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลัน สันตจิต

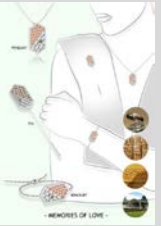

ภาพที่ 11 ภาพแบบร่างการพัฒนาเครื่องประดับ
 ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลสิน สันตจิต

ภาพที่ 12 แบบร่างเครื่องประดับจำนวน 3 ชุด
 ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลสิน สันตจิต

ตารางที่ 9 ผลคะแนนแบบประเมินการคัดเลือกทั้ง 3 แบบร่าง

เกณฑ์การประเมิน	แบบร่างชุดที่ 1		แบบร่างชุดที่ 2		แบบร่างชุดที่ 3	
						
1.เครื่องประดับมีรูปประกอบที่มีความสมดุล	3.33	0.57	4.33	0.57	3.66	0.57
2.เครื่องประดับมีรูปแบบที่สวยงามเข้ากับยุคสมัย	4.00	1.00	4.33	0.57	3.66	0.57
3.เครื่องประดับมีรูปแบบที่น่าสนใจและมีเอกลักษณ์	3.66	0.57	4.33	0.57	3.33	0.57
4.เครื่องประดับสามารถประยุกต์ใช้อัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วได้อย่างเหมาะสม	3.66	1.15	3.66	0.57	3.66	0.57
5.เครื่องประดับมีความโดดเด่นจดจำได้ง่าย	3.66	0.57	4.33	0.57	4.00	1.00
6.เครื่องประดับสามารถส่งเสริมความเป็นอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว	3.66	1.52	3.66	1.54	3.66	1.15
7.เครื่องประดับใช้วัสดุเหมาะสมกับรูปแบบ	4.00	1.00	4.00	1.00	4.33	0.57
8.เครื่องประดับสามารถสวมใส่ได้จริง	4.33	0.57	4.33	0.57	4.00	1.00
ค่าเฉลี่ยรวม	3.79	0.83	4.33	0.57	3.79	0.72
ระดับความเหมาะสม	มาก		มาก		มาก	

ภาพที่ 13 เครื่องประดับต้นแบบประกอบไปด้วย จี้ สร้อยข้อมือ พินกลัดเสื้อ
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย วิมลสิน สันตจิต

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาข้อมูลและรวบรวมองค์ความรู้พิพิธภัณฑวังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรีพบว่า อัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วที่ผู้คนรับรู้ได้มากที่สุด 3 อันแรกได้แก่ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี สถาปत्यกรรมและหัตถกรรมภูมิปัญญา เป็นพระราชฐานส่วนพระองค์ของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ซึ่งเป็นส่วนที่ผู้คนระลึกถึงและยากที่จะเปลี่ยนแปลง มีความเฉพาะตัวเปรียบได้กับหัวใจของสถานที่แห่งนี้ โดยปัจจุบันดอกกุหลาบสีชมพูเปรียบเสมือนตัวแทนของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีที่ผู้คนจะนำมาวางไว้ที่หน้าพระบรมราชานุสาวรีย์เพื่อกราบไหว้และระลึกถึงและผู้วิจัยยังพบว่าสถาปัตยกรรม หัตถกรรมภูมิปัญญา และสวนส่วนพระองค์มีความผสมผสานความเป็นไทยและตะวันตก เป็นสิ่งที่ผู้คนจำเป็นต้องได้มองเห็นเป็นรูปธรรมและยังคงมีรอยร่อยให้เห็นอยู่ในปัจจุบันสามารถนำองค์ความรู้ไปพัฒนาชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนสิ่งที่เป็นนามธรรมที่รับรู้ได้จากวังสวนบ้านแก้ว คือ ความเรียบง่าย สงบ อ่อน และสดชื่น ความเป็นธรรมชาติ ซึ่งคล้ายคลึงกับ (เหมือน ผืน คงสมแสง, 2563) บุคลิกของวังสวนบ้านแก้วมีความเป็นไทยที่ผสมผสานกลิ่นอายตะวันตก ไม่น่าเบื่อ มีรสชาติ สงบ เรียบร้อย สันโดษ ความเป็นธรรมชาติ

สรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ออกแบบเครื่องประดับที่สื่อถึงอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้สรุปจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อมูลแบบสอบถามเบื้องต้น นำมาออกแบบประยุกต์ใช้ในงานออกแบบเครื่องประดับได้ จำนวน 3 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 ศูนย์กลางแห่งการเริ่มต้น (Central Of beginning) แนวคิดจากวังสวนบ้านแก้วเปรียบเสมือนจุดศูนย์กลางและการเริ่มต้นของการพัฒนาและเป็นต้นแบบของคนในจังหวัดจันทบุรี ความเรียบง่ายของการใช้ชีวิต การสร้างสรรค์สินค้าและหัตถกรรมด้วยภูมิปัญญาและวัตถุดิบในท้องถิ่น ชุดที่ 2 พลวัตแห่งความรู้ (Dynamic of knowledge) แนวคิดการถ่ายทอดแสดงให้เห็นถึงการเป็นสถานที่ถ่ายทอดความองค์ความรู้ต่าง ๆ มายมายให้แก่ชุมชนชาวจันทบุรี มีการริเริ่มและพัฒนาองค์ความรู้มาจนถึงปัจจุบัน ชุดที่ 3 ความทรงจำแห่งรัก (Memories of love) แนวคิดแสดงให้เห็นถึงความรักที่ยั่งยืนของทั้งสองพระองค์คู่กันมาอย่างยาวนาน เกิดเป็นสถานที่แห่งนี้และการพัฒนาสถานที่ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีในหลาย ๆ ด้าน จากการออกแบบเครื่องประดับจากการใช้อัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว สรุปได้ดังนี้ รูปแบบที่ 2 พลวัตแห่งความรู้ (Dynamic of knowledge) ซึ่งผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมที่จะนำมาออกแบบเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับ

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ฉะนั้นรูปแบบที่นำมาใช้ต้องศึกษาว่าสิ่งใดสามารถนำมาใช้ได้ ดังนั้นผู้วิจัยได้มุ่งเน้นการออกแบบเครื่องประดับจากประยุกต์ลวดลายจากทฤษฎีสัญญาสัญลักษณ์ตัวแทน คือดอกกุหลาบสีชมพูสื่อความหมายให้เข้าใจร่วมกันว่าเป็นสิ่งที่ผู้คนระลึกถึงสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีและเห็นเป็นรูปธรรม เลือกใช้โครงสร้างของพระตำหนัก อัฐ ส.บ.ก.และลวดลายการทอเสื่อ นำมาประยุกต์ลวดลายบอกเล่าเรื่องราวสะท้อนอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัสดุที่สามารถผลิตให้สวมใส่ได้จริง มีความเรียบง่ายและสามารถสวมใส่ได้หลากหลายโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับ (ธนกฤต ใจสุตา, 2562) การศึกษาอัตลักษณ์นำไปสู่การออกแบบเครื่องประดับ เป็นตัวอย่างหนึ่งของการพัฒนาเครื่องประดับภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์สะท้อนอัตลักษณ์ สำหรับนักออกแบบเครื่องประดับ และผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องประดับ ตลอดจนศิลปินที่สนใจ สามารถนำไปประยุกต์และพัฒนาสู่งานในแบบเฉพาะของแต่ละคนได้ ปัจจุบันด้านรูปแบบและวัสดุนำมาใช้ในการออกแบบเน้นที่ความเรียบง่ายของรูปทรง ใช้ลวดลายให้สัมพันธ์กับวัสดุ เทคโนโลยีมาช่วยในการออกแบบและการผลิตเป็นแนวทางที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีอัตลักษณ์และสอดคล้องกับความต้องการผู้บริโภค เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและยังคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาความต้องการที่สอดคล้องกับกลุ่มตลาดต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาแบบและแนวคิดในการออกแบบสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่น ๆ
2. สามารถศึกษาลงรายละเอียดแต่ละด้านของวังสวนบ้านแก้วให้มากขึ้น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบในรูปแบบต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น
3. ควรต่อยอดการออกแบบเครื่องประดับสู่เชิงพาณิชย์มากขึ้น สร้างกลุ่มลูกค้าใหม่ในตลาดเครื่องประดับจันทบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2555). **สัญญา อัดลักษณ์ อุดมการณ์**.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลุต นิ่มเสมอ. (2555). **องค์ประกอบของศิลปะ**.
กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.
- ธนกฤต ใจสุตา, ภารดี พันธุภากร และ พรพิมล พจนานิคมล. (2562). เครื่องประดับอัดลักษณ์จันทบุรี : การศึกษาอัดลักษณ์เพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์. **วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม**. 7(1), 191-192.
- ธนกฤต ใจสุตา. (2564). **การออกแบบเครื่องประดับจากมรดกทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวการพิมพ์.
- มิวเซียมไทยแลนด์. (2563). **พิพิธภัณฑ์วังสวนบ้านแก้ว**. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.museumthailand.com/th/museum/wangsuanbankaew>
- วังสวนบ้านแก้ว. (2560). **ข้อมูลวังสวนบ้านแก้ว**. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.wangsuanbankaew.rbru.ac.th>.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2526). **การออกแบบ**. กรุงเทพฯ : วัฒนาสาร.
- วัฒนะ จุฑาวิภาค. (2545). **การออกแบบเครื่องประดับ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ศิปดี นพประเสริฐ. (2559). **สวนบ้านแก้ว**. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2566, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php>
- สำนักศิลปวัฒนธรรมและพัฒนาชุมชน. (2558). **พระราชประวัติสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี**. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี. (2543). **พระมิ่งขวัญรำไพพรรณี**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สถาบันวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2555). **อัดลักษณ์ไทย**. ปทุมธานี: สถาบันวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- เสริมศักดิ์ ชุนพล. (2557). **การออกแบบและพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับอัดลักษณ์ทางวัฒนธรรมของ ชุมชนเกาะยอ**. **วารสารปาริชาติ**, 28(3), 82-103.
- สุพริศร์ สุวรรณิก. (2565). **การส่งออกอัดลักษณ์และเครื่องประดับ**. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2566, จาก https://www.thairath.co.th/money/business_marketing/marketing/2350736
- อรพินท์ พานทอง. (2546). **การศึกษาความเป็นไทยเพื่อประยุกต์ใช้ในงานออกแบบเครื่องประดับ**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการออกแบบอุตสาหกรรม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เหมือนฝัน คงสมแสง. (2564). **เอกลักษณ์ตราสินค้า : วังสวนบ้านแก้ว**. **วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร**, 4(1), 77-88
- Maurice P Galli, Nina Giambelli, & Fanfan, li. (1994). **The art of jewelry design**. 1st edition. United Kingdom: Schiffer.